

Siyasal Alan, Cemaatler ve Farklı Bir Yapılanmanın Gerekliliği

Hasan Ufuk Aktaşlı

DOSYA

SİYASET MEYDANI ISINIRKEN

DOSYA

Siyasal Alan, Cemaatler ve Farklı Bir Yapılanmanın Gerekliliği

AK Parti ve İslamcılık arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için öncelikle 28 Şubat'ın Türkiye'nin siyasal hayatında yarattığı değişimi iyi analiz etmek gerekir. Çünkü 28 Şubat bugüne kadar daha çok darbeye İslamcılık üzerindeki etkileri ve yarattığı travma bakımından değerlendirildi. Oysa 28 Şubat post modern darbesi Türkiye'nin klasik merkez sağına da büyük bir yıkım getirdi.

Hasan Ufuk AKTAŞLI

38

28 Şubat 1997 süreci, sadece dönemin mevcut baskılarına değil aynı zamanda Türkiye'de öteden beri biçimlenen yerleşik İslamcılığa da büyük darbe vurdu. 28 Şubat'ın ardından İslamcılık kendi içerisinde bir dönüşüm yapıyarak muhafazakârlıktan ve bu muhafazakârlık 2002 yılında AK Parti yoluyla Türkiye'de iktidara geldi. Bu da İslamcılık, muhafazakârlık ve sağcılık gibi siyasal düşüncelerin çokça tartışıldığı bir dönem başlattı. Üstelik bu kavramların birbirinin yerine kullanılması, AK Parti'nin kimi zaman İslamcı, kimi zaman muhafazakâr, kimi zaman da merkez sağ bir parti olarak kabul edilmesi İslamcılık, muhafazakârlık ve sağcılık kavramları arasında ciddi kafa karışıklıkları oluşturdu.

2007 seçimleri sonrasında darbe karışıklığı, sivil siyaset vurgusu vb. somut durumlar çerçevesinde daha kuvvetli esmeye başlayan liberalleşme süreci, bununla birlikte başlayan askeri vesayetlerin bitirilmesi ve darbelerle hesaplaşma adımları Kemalizm'in sistem dışı hale getirilmesi sürecinde bu tartışmalar büyük ölçüde umutulmuştu. AK Parti İslamcılıkla ilişkilendirilmekten çok Türkiye'yi sivilleştirici özgürlükçü bir parti olarak algılanmaya başlanmıştı. Ancak son 4-5 yıldır AK Parti'deki "otoriterleşme", toplumu "kutuplaştırma", muhalefeti "kriminalize" etme ve toplumsal

çoğulculuğu bir milli inide potası içinde eritme siyaseti AK Parti ve İslamcılık tartışmalarını yeniden gündeme getirdi. 17/25 Aralık sonrası başbakan ve bakanlarla ilgili ileri sürülen yolsuzluk iddiaları, yangına ve medyaya müdahaleler, tartışmaları iyice

alevlendirdi. AK Parti'nin bütün siyasal üslup sorunları, birtakım siyasal hataları ve hakkındaki yolsuzluk iddiaları İslamcılığın hanesine yazılmaya başlandı. Dolayısıyla 90'lı yıllarda Batı dünyasında İran İslam Devrimi'nin yaşadığı sıkıntılar üzerinden yapılan "Siyasal İslam'ın İflas" tartışmaları bugünlerde Türkiye özelinde ve AK parti bağlamında sıklıkla yapılıyor.

Siyasal Alanın Yeniden Biçimleniş

Ne var ki, yapılan tartışmalar AK Parti ve İslamcılık arasındaki ilişkiyi açıklayabilmekten çok kafa karışıklığını artırıyor. Oysa bu ilişkiyi anlayabilmek için öncelikle 28 Şubat'ın Türkiye'nin siyasal hayatında yarattığı değişimi iyi analiz etmek gerekir. Çünkü 28 Şubat bugüne kadar daha çok darbenin İslamcılık üzerindeki etkileri ve yarattığı travma bakımından değerlendirildi. Oysa 28 Şubat post modern darbesi Türkiye'nin klasik merkez sağına da büyük bir yıkım getirdi. Darbe sonrasında izleyen birkaç yıl içerisinde merkez

sağın iki büyük partisi ANAP ve DYP köçülerek marjinalleşti ve siyasal hayata veda etti. AK Parti de bu iki partinin yarattığı boşluğu dolduran merkez sağ bir parti olarak ortaya çıktı.

2000'li yıllara kadar merkez sağın programı genel ve ağırlıklı olarak Türkçü, milliyetçi ve devletçi bir gelenekten gelen kadrolar tarafından oluşturuluyordu. 28 Şubat darbesinin merkez sağ içinde yarattığı büyük krizle birlikte bu kadroların hem merkez sağı hem de ülkeyi siyasi ve ideolojik olarak taşıyamayacağı ortaya çıktı.

Şunu bir tespit olarak yapmak

yanlış olmayacaktır; Türkiye'de

siyasetin ana yönüngenisi merkez

sağ partiler oluşturmuştur.

Rejim kendisini merkez sağ

üzerinden devam ettirmişti.

Devam ettiremediği yerde darbe

yapmıştır. 28 Şubat sonrası

merkez sağın boşluğu doldurulmalıydı. MHP merkez

sağa kayabilecek bir esneklik

taşımadığı için, boşluk neolib-

eralizme uyumlu bir sosyal

demokrasi ile doldurulmak

istendi. Kemal Derviş DSP'ye

transfer edildi. Ancak ne DSP

ne de ondan ayrılan Yeni Tür-

kiye Partisi bu boşluğu dolda-

ramadı. Öte yandan DYP'nin

başına getirilen Mehmet Ali

Bayar eliyle ve yeni bir kad-

royla merkez sağ dizayn edil-

mek istendi. Bu da tutmayınca

merkez sağ muhafazakârlaşmış

İslamcılar eliyle yeniden oluş-

turuldu. Böylece merkez sağ

hem parti hem de kadro olarak

el değiştirdi. AK Parti merkez

sağ siyasete yerleşirken siyasi

program da milliyetçi devletçi

bir gelenekten gelen bir kad-

rodan İslamcı gelenekten gelen bir kadroya geçti.

Demokrat Parti'den bu yana milliyetçi, mukadde-

satçı ve devletçi kadronun oluşturduğu ideolojik

bakışla İslamcı gelenekten gelenlerin oluştur-

duğu yeni merkez 'muhafazakârlık' adı altında bir-

leştirildi. Bu nedenle AK Parti'yi İslamcı bir parti

olarak değil, İslamcı gelenekten gelen bir kadro

tarafından oluşturulan merkez sağ bir parti olarak

görmek kanaatimizce daha doğru ve isabetlidir.

Merkez sağ kavramı içeri-
sindeki merkez ifadesi aşırılıklara karşı normal bir
siyaseti işaret eder. Ulus devlet içerisinde normal
olanın ölçütü ise kapitalizmdir. Kendini ister
sağda ister solda konumlandırınsın kapitalizmi tahkim eden siyasetler normal
ve dolayısıyla merkez ola-
rak kabul edilirken, ülkeyi
ulus devlet formatı ve kapi-
talizmden uzaklaştıracak
siyasetler aşırı olarak
görülmür. Türkiye özelin-
de sosyalizm ve İslamcılık
gibi ideolojiler kapitalizm
karşısı olduğu için aşırı olarak
sayılır. Türkiye'nin merkez
partileri her zaman kapitalizmi tahkim eden politika-
lar uygulamışlardır.

Merkez sağ kavramı içerisindeki merkez ifadesi aşırılıklara karşı normal bir siyaseti işaret eder. Ulus devlet içerisinde normal olanın ölçütü ise kapitalizmdir. Kendini ister sağda ister solda konumlandırınsın kapitalizmi tahkim eden siyasetler normal ve dolayısıyla merkez olarak kabul edilirken, ülkeyi ulus devlet formatı ve kapitalizmden uzaklaştıracak siyasetler aşırı olarak görülür. Türkiye özelinde sosyalizm ve İslamcılık gibi ideolojiler kapitalizm karşısı olduğu için aşırı olarak sayılır.

Türkiye'nin merkez partileri her

zaman kapitalizmi tahkim eden

politikalar uygulamışlardır. İktisadi

bölüşüm ilişkilerini dev-

letçilikten, ithal ikamecilığa ve

serbest piyasaya kadar kapitalizmin

farklı tarihsel dönemle-

rine göre kapitalizm ve kapitalist

lehine düzenlemişlerdir. Üstü-

düvara geldiği günden bugü-

ne kadar bütün politikalarını

serbest piyasa kapitalizminin

ihtiyaçlarına göre oluşturmuş,

piyasacı bir ekonomiyi yöneten

ve "aşırılıkları" karşı normal

ve "ılımlı" olandan yana olan

AK Parti İslamcı bir parti değil,

Türkiye'nin siyasi tarihinin son

merkez sağ partisidir.

AK Parti'nin iktidarınn ilk

8-9 yılında estirdiği değişim

havasının, sivilleşme ve özgür-

leşme rüzgârının ana nedeni

İslamcı gelenekten gelen bu

kadroların İslamcılığın 80'li ve

90'lı yıllarda ürettiği entelektü-

el ve kadro birikimini merkez

sağın tahkimî amacıyla kullan-

masıydı. İslamcılığın bu entelektü-

el birikimine, liberal dö-

ğüncezin de takviyesiyle ülkeye

bir değişim vizyonu getirildi. AK Parti Kemalistlerin dışında hemen tüm ideolojik ve toplumsal kesimlerin desteğini alabildi. 12 Eylül 1980 sonrası-
nın en önemli anayasa değişikliğini de bu destek sayesinde gerçekleştirebildi. Ancak AK Parti kendi iktidarının bu 8-9 yıllık döneminde İslamcılığın zaten son derece cılız olan entelektüel birikimini de duygu siyasetiyle tüketti. Elindeki hazır birikimi tüketirken yerine de yeni bir şey üretilmedi ve ciddi bir siyasal ve düşünsel tıkanıklığın içi-

ne girdi. Bu tıkanıklığın sonucunda da AK Parti, Türkiye merkez sağının geleneksel kodlarına geri dönmek zorunda kaldı. Bir dönem daha çok vurguladığı demokrasi, özgürlük gibi söylemleri terk etmek suretiyle inşa döneminin icadlarına tutunarak "otortierleşmesinin" nedeni de merkez sağın geleneksel kodlarına bu geri dönüştür.

AK Parti'nin önce merkez sağda bir açılım yapıp sonra da merkez sağın geleneksel kodlarına geri döndüğü ama iktidarı da sürekli pekiştirdiği bu süreç devlet partisi CHP üzerinde de büyük bir basınç yarattı. AK Parti ile kavgasını bir rejim kavgasına dönüştürürken, CHP kaybettiği her seçimle birlikte aslında rejimin de kaybettiği gelinde bir algıyı oluşmasına neden oldu. Merkez sağın kurucu kadrosu el değiştirdiğinde eski kadro AK Parti içinde kendine pek yer bulamadı. Onlar da kendilerini bu rejim kavgasını bir tarafı yaparak ya CHP'ye katıldılar ya da o manıyla muhalefete devam ettiler. Bir yanda CHP'ye katılan bu sağcılar ve AK Parti karşısındaki mağlubiyetlerini yarattığı basınç, öte yandan da Türkiye'nin değişen toplumsal yapısı CHP'ye değişmek hatta dönmekten başka bir seçenek bırakmadı. Kemal Kılıçdaroğlu ile başlayan bu değişim sürecinin sonunda CHP de aslında klasik bir merkez sağ parti haline geldi. Devlet partisinin değişiminin gelip varabileceği yegâne nokta da zaten buydu. Demokrat Parti ile birlikte merkez sağ kendi içinden çıkaran CHP yaklaşık 70 yıl sonra merkez sağ parti haline geldi. Türkiye siyaseti hâlihazırda merkez sağın geleneksel kodlarıyla siyaset yapan iki partinin AK Parti ve CHP'nin rekabeti üzerinden yürüyor.

Mercut Şartlar İçerisinde İslâmcılık ve Cemaat Yapılanması

AK Parti'nin ideolojik konumu sağ muhafazakâr bir konumdur ve İslâmcılıkla tek ilişkisi de partinin merkez sağ programını oluşturan kadronun İslâmcı gelenekten geliyor oluşudur. AK Parti, neoliberal ekonomi politikalarının egemen olduğu tüm ülkelerde geçerli olan ve adına "yeni sağ" denilen ideolojinin Türkiye'deki uygulayıcısıdır. Son on yıl içerisinde şu ya da bu gerekçelerle AK Parti ekserisine girmiş olan bazı İslâmcılar da kimliklerinden sapmaya uğrayarak sağ muhafazakâr bir yörüngeye kaymışlardır. AK Parti politikalarını İslâmcılığa mal etmek, -ki baştan beri her fırsatta AK Parti kendisinin İslâmcı bir parti olmadığını deklare etmiş olmasına rağmen-

ya İslâmcılık hakkında yüzyeser bilgiye sahip olmakla ya da Türkiye siyasetini doğru okuyamamakla açıklanabilecek yanlış bir saptamadır.

İslâmcılığın düşünsel birikiminin ve kitlesinin AK Parti tarafından sağ muhafazakârlık adına mas edildiği bu dönemde İslâmcılık ne yapmalı, nasıl bir yol haritasıyla kendi yokunu kurmalıdır? Bugün İslâmcılık tüm bileşenleriyle AK Parti için herhangi bir alternatif oluşturmuyor. AK Parti'yi kendisini gözden geçirmesine sebep olabilecek bir güç olmanın çok uzağında kalmış durumda. Üstelik nicelik olarak oldukça küçülmüş olan İslâmcı tabanı bu çaresizlik psikolojisi içerisinde her geçen gün daha fazla iktidar yörüngesine doğru yerleşmeye devam ediyor. Türkiye'de AK Parti için bir alternatif olduğu zannını oluşturan ve onun birtakım uygulamalarını sorgulama gücüne sahip olan kesim ülkenin yeni seküler orta sınıflarıdır. AK Parti iktidarı döneminde yetişen bu yeni orta sınıf, kendisini liberal olarak tanımlayan ve liberalizmin teorisinde içinde boğulmuş liberal entelektüelleri bile aşan sivil ve liberal bir yaşam biçiminin temsilcisi durumundadır. Pratigin teorisinin önüne geçtiği bir dünyada yeni orta sınıfın liberal yaşam tarzı liberal teorisyenlerin bir hayli ötesinde gidiyor.

Postmodernitenin en büyük başarısı tüm dünyada kültürel seviyeyi popüler kültür düzeyinde epiklemiş olmasında yatar. İnsanlığın popüler kültüre mahkûm olduğu bir dünyada muhalif düşünceler ve ideolojiler derinlik kazanamıyor ya da bu ideolojileri düşünsel olarak derinleştirecek büyük düşünürler yetişmiyor. Bu durum da felsefenin klasik teori-pratik aksiyomunu ters yüz ederek, onu pratik-teori haline getiriyor. Günümüzde muhalif hareketler önce eylem olarak ortaya çıkıyor. Ancak sistemli bir düşünsel akları yapıdan yoksun eylemler olarak. Eylemin teorisi ise daha sonra eylem aşamasında ve hatta eylemden sonra inşa ediliyor. Küreselleşme karşıtı eylemlerden, Wall Street'i işgal et hareketine; Arap Baharının ilk döneminde Tunus ve Mısır'daki eylemlerden Gazze kadar bütün büyük toplumsal hareketlerin bir düşünce ve ideoloji olmadan tezahür etmesinin nedeni budur. Fakat ortak bir düşüncenin eksikliği, güçlü ortak bir yapının daha oluşmadan muhalefetin dağılmasına ve eylemlerin sömmesine neden oluyor. Hareket daha teori aşamasına gelmeden, gelmiş olsa da bu aşamayı tamamlamadan dağılıyor.

Buradan hareketle İslamcılıkla alakalı birtakım sorular sormanın zamanıdır. Bir muhalif düşünce ve hareket olarak İslamcılığın postmodern dünyanın koşullarına uyan ama aynı zamanda da post-modernitenin insanlığı içine soktuğu büyük krizden de çıkarılabilecek bir paradigma geliştirmesi mümkün mü? Diğer muhalif hareketlerin benzer başaramadığını İslamcılık başarabilir mi? Hem de İslamcılığın başarısız olduğu ve bitiği şeklinde bir söylemin çokça dilendirildiği bir dönemde.

Görümüzde İslamcılığın en önemli problemi kendini yenileyemiyor olmasıdır. Özellikle Sünni anlayışın İslam düşüncesini tarihin belli bir noktasında dondurmaya ve sonrasında onu yenilemeye dönük her tür çabayı bıdık/sapkın addederek etkisizleştirilmesi, bugün de İslamcılığın önümü tıkamaya devam ediyor. Egemen Sünnilik geleneksel refleksleriyle İslamcı hareketlerin pek çoğunu ötekileştirmişti. Ancak son yıllarda İslam dünyasında yaşanan gelişmeler egemen Sünnilik ile İslamcı hareketleri birbirine daha çok yaklaştırdı hatta iç içe geçmelerini sağladı. Türkiye’de AK Parti iktidarı ile birlikte İslamcılığın hedefine ulaştığı algısı bile okudu. İslamofobia tartışmaları ekseninde Batı ile İslam dünyası arasında ortaya çıkan gerilim Müslümanlar arasında Batı karşıtı popöler siyasete olan rağbeti artırıyor. Bu nedenle İslamcı siyaset popülist muhafazakarlığa teslim oluyor.

Egemen Sünniliğin İslamcılık üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi de İslamcı düşüncenin kendisini Sünnilik gibi katılaştırmasında yatıyor. Bir siyasi düşünce olarak İslamcılık 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve 20. yüzyılda İslam dünyasında belli boyutlarıyla kitlesel bir hareket haline gelmiştir. Ancak İslamcılık da kendisini kitleselleşmeye başladığı dönemlerde dondurmış ve bir yenilenme çabası içine girmemiştir. Oysa siyasi düşünceler kendilerini yenileyebildikleri ve yeni koşullara uyarlatabildikleri sürece varhıklarını sürdürebilirler. Elbette bu uyarlanmanın sadece reel siyaseti dikkate alan bir çerçeve içerisinde olmasını kastetmiyorum.

Görümüzde pratik teorinin örtüne geçtiğine göre İslamcılığın da önce pratiği gerçekleştirebilecek, teoriyi de pratiğin içinde kuracak yeni bir örgütlenme biçimine ihtiyacı var. İslamcı hareketlerin örgütlenme biçimi tipik geleneksel İslami yapılar gibi “cemaat” tipi bir örgütlenme olarak gelişti. (Elbette burada hukuki bir tanımlamadan ziyade fiili bir tanımlama yapıyoruz. Zira hukuki manada Türkiye’de cemaat denildiğinde sadece

Fetullah Gülen

gayrimüslimler akla gelir.) Cemaat aşında Müslümanların birliğini ifade eden İslami bir kavram olmasına karşın özellikle de modern zamanlarda Müslümanların ayrışması ve bölünmesi gibi olumsuz sonuçlara neden oldu. Ancak buna karşın niteliksel ve niceliksel anlamda büyüyerek faydalı işler yapan cemaatler de oldu. Fakat İslamcılığın artık cemaatsel yapılarına formunu gözden geçirmesi, bazı yönlerini tashih etmesi bazı alışkanlıklarını da terk etmesi gerekiyor. Türkiye’nin son on beş yıllık liberal dönüşümü, yeni iletişim kanalları bireyci bir toplumu da beraberinde getirdi. Bu yüzden Türkiye’de artık kendi bireyselliğini, iradesini ve özgürlüğünü bir cemaatin iradesine teslim edecek insan tipi yok denecek kadar az! Cemaatleşmenin toplumsal alt yapısı ortadan kalkmış durumda. Ne yeni bir cemaat oluşturmak mümkün ne de mevcut cemaatlerin nicelik olarak büyümesi. Zaten bundan dolayı da cemaat tipi yapılarımalar büyük ölçüde daha ziyade kendi çevrelerinden gelen insan unsuruna teslim olmuş, bir nevi kendini kapatmış, dondurmış vaziyette. Bu ise yapıları yeni insan unsurunun dâhil olmasını asgari seviyeye indiriyor.

Son yıllarda Türkiye’deki cemaatlerin bir kısmı, Gülen Hareketini sürekli eleştirdiler. Gülen cemaatinin kendi tabanlarını erittiğini, bütün potansiyel mensuplarını ellerinden alarak cemaatlerine kattığını bu yüzden de kendileri sürekli küçülürken Gülen cemaatininse sürekli büyümesinden şikâyet ettiler. Oysaki cemaatlerin küçülmesinin nedeni Gülen cemaati değil, Türkiye’de cemaatleşmenin toplumsal alt yapısının ortadan kalkmasıydı. Özgürlüğümüzün bilincine varmış yeni nesil gençlerin kendilerini bir cemaate adanmasının artık mümkün olmadığını bu cemaatler anlayamadılar. Gülen cemaatinin büyümesinin nedeni ise bir cemaat olmaktan çok bir çıkar ilişkilerinin belirleyici olduğu bir yapı haline gelmiş olmasıdır. Kabul etmek gerekir ki, cemaatlerinin amacıyla bireyci yeni toplumun amaçlarını birleştirmeyi başardılar. Gençler polis olmak için, hâkim yahut

savcı olmak için, iş bulup bürokraside yükselmek için Gülen cemaatine dâhil oldular. Cemaatse gücünü kullanarak insanların beklentisini karşıladı ve her birini kendi elemanı addederek kendince istihdam etti. Beklentisi karşılanmayanlar, uyumsuzluk gösterenler ise cemaati terk etti.

Cemaatsel yapıların olumsuz bir özelliği de cemaat içinde oluşan hiyerarşidir. Tasavvuf kültürünün ve bu kültürün yarattığı şeyhlik inancının gücünün geleneksel cemaatlerinde de devam eden ve kimi kişilerin "dini" makamlarının yükselişi nedeniyle sahip olduğu ayrıcalık ve liderlik imtiyazı bir şekilde İslamcı yapılara da sirayet etmiştir. İslamcı yapıların önemli bir kısmında ilmi ve siyasi önderliğe dayanmayan bir yöneten-yönetilen ilişkisi ortaya çıkmıştır. Bu durum da yönetenler açısından kendi çapında bir güç temerküzü tabir caizse "tek adam mantığı" yaratmış, yönetilenler açısından da bütün meselelerin çözümünü şeyh efendisine havale eden mürit gibi zihin tembelliği ve itaat mantığına yol açmıştır. Öteden beri İslamcılığın temel ilkelerinden olan istişare maalesef İslamcı yapılarda da çoğu zaman ihmal edilmiştir.

Kaseti Geri Samanın Andansızlığı

Bu yüzden İslamcılık artık sıkı yapı, hiyerarşik cemaatsel yapılamalar yerine daha gevşek yapı, birlikteliğin tabakalaşma ve hiyerarşi yoluyla değil, yatay bir eşitlik yoluyla sağlandığı yeni örgütlenme biçimlerini bulmak zorunda. Kimse kimse üzerinde tahakküm kurmadığı ama herkesin ehrendiği ölçüde söz söylediği ve bu yolla da hiyerarşik yapılamaları kabul edilebilir bulmayanların bireyselliğinin bir cemaat özdeşliği içinde eritilmediği yeni bir birliktelik... Belki de cemaat kelimesinin İslami anlamına gerçekten uyan yeni bir örgütlenme biçimi.

Bugün nasıl ki İslamcılık dediğimizde aslında soğuk savaş koşulları içinde oluşmuş bir paradigmadan söz ediyorsak, cemaat de yine soğuk savaş koşullarının ve ideolojik çatışmaların olanca huzuyla sürdüğü bir dönemin örgütlenme biçimiydi. Yoksa bu cemaat yapılan İslami mücadelelerin yegâne ve zorunlu yöntemi değildi ve artık mevcut şekliyle belli noktalarda açılması gerekmektedir. Bütün bunları söylerken amacımız postmodern bir dünyayı ve onun bireyciliklerini kayıtsız şartsız onaylamak değil. Ancak içinde yaşadığımız dünyaya uyan yöntemler de geliştirmek zorundayız. Ayrıca hatırlatmak gerekir ki, ne modernlik

ne de postmodernlik bütünüyle kötü ve olumsuz şeyler değil.

Müslümanların değişen koşullara uygun yeni örgütlenme ve mücadele yöntemleri geliştirmemeleri ve İslamcılığın kendini yeni koşullara uyarlayamaması, İslamcı siyaset açısından içinden çıkılması son derece zor yeni sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet veriyor. Yukarıda da değinildiği gibi Sönümlüğün kendini yenileyememesi, tarihe çakılı bir vaziyette kalması onun modernleşme sürecine bir cevap üretememesini de beraberinde getirdi. İslam dünyasında son yıllarda otoriter ve militarist yönetimlerin zayıflamasıyla İslamcılık için ıktidar imkânı doğdu. Ancak kendini yenileyememe nedeniyle İslamcılık bu süreçte başarısızlık yaşadı. Türkiye'de önemli ölçüde sağcı reflekslerle sisteme eklenirken, Sünni dünyanın diğer merkez ülkesi Mısır'da darbeye ıktidardan indirildi. Tüm bunlar tüm ilımlı tutum ve tavırlarına rağmen seçimlerde istediği sonucu elde edemedi. En acısı ise Suriye'nin yüz binlerce insanın ölümüne neden bir iç savaşa sürüklenmesi oldu. Elbette tüm bu süreçlere dair birtakım açıklamalar yaşananları anlatabilir kalabilir hatta mazur da kalabilir fakat bunlar yaşanan başarısızlığın üstünü örtmez.

Bütün bu başarısızlıklar Sönümlüğün kendi içinde "radikalleşmesi" sonucunu doğurdu. Aslına bakılırsa IŞİD ve türevleri Sönümlüğün kendini yenileyememesi karşısında yine Sönümlük içerisinde üretilmiş radikal bir cevaptır. İslam'ı siyasi yollarda ıktidara taşımak isteyenlerin yaşadığı başarısızlık bu tür cihatçı anlayışlar için son derece uygun bir zemin yarattı. Sönümlüğe yaslanarak her türlü yenilikçi hareketin tekkir etmesini en hafif tabirle sapkın yahut bidat ehli olarak görmesini bu neo selefi hareketler daha da uç bir noktaya taşıyarak tüm Müslümanları tekkir eden bir sonuca ulaştılar. Bu yolla da kendilerinin yapmakta olduklarını İslamcılık için yegâne yöntem olarak gösteriyorlar. Üstelik bu radikalleşme Sönümlük ile Şia arasında derin bir mezhebi ayrışmayı çatışma düzlemine çıkardı. İslamcılık, fikri ve siyasi tıkanıklığını aşamadığı süreçte cihatçı anlayış, özellikle gençler için tek İslamcı yöntem olarak kalmaya devam edecek. Bu tıkanıklığı aşmanın yolu da yeni örgütlenme biçimleri geliştirmekten geçiyor.

Türkiye'de AK Partilileşmemiş ve dolayısıyla merkez sağın peyki haline gelmemiş İslami grupların bir çatı yapı kurmaları mümkün olabilir. En azından bunun alt yapıyla ilgili olarak çab-

çılabilir. AK Parti iktidarına muhalefet noktasının ne olduğuna bakılmaksızın ve kimsenin kimseye liderlik taslamadığı bir mutabakat üzerinde bu-
hulabilir. Bu yapılamada Müslüman olmayan ama eşitlik, özgürlük ve adaletten yana olan ve Müslümanlarla din konusunda savaşmayan kişi ya da gruplar da bu yapıya dâhil olabilir. Böylece hem İslamcıların sesi daha güçlü çıkmaya başlar hem de çaresizlik ve umutsuzluktan AK Parti'ye eklenmiş bazı İslamcıların daha sahici işlerle meşgul olmaları mümkün olabilir.

Örneğin 17 Aralık'ta 30 Mart seçimleri arasında kendini İslâm'a nispet eden iki kesim AK Parti ve Fetullah Gülen Hareketi arasında ülkeyi ekonomik ve siyasi bir krize sokan bir kavga yaşandı. Yoğunluğu azalıp çoğalmakla birlikte bu kavga halen devam ediyor. Bu süreçte muhtemelen "Biz bu dincilere 28 Şubat'ta yaptıklarımızda haklıymışız, bak iktidar olunca ülkeyi ne hale getirdiler" demiş olan laikler bütün bu fatmayı İslamcılık ve siyasi İslâm'a kestiler. Siyasal İslâm'ın gerçek temsilcisi olan İslamcı grupların ya sesi çıkmadı ya da sesini kimseye duyuramadı. Kamuyu AK Parti-cemaat kavgası üzerinden İslamcılığı dövdü durdu. Oysa söz edildiği gibi bir yapı olsaydı İslamcılığa sahip çıkılabilirdi.

Görümüz muhalif hareketlerinde teorinin pratik içinde kurulma zorunluluğundan yukarıda söz edilmişti. İslamcılık şu anda ciddi bir düşünsel alt yapı eksikliği taşıyor. Özellikle de sözünü ettığımız yeni İslamcılığın kendi teorisini kurması gerekiyor. Son yıllarda AK Parti'ye ekonomi üzerinden yapılan kapitalizm ve neoliberalizm eleştirisi tükenmiş durumda... Çoğu İslamcılar solcular gibi kapitalizm eleştirisine dönük büyük bir düşünsel miras ve alternatif bir modele sahip değiller. Zaten zenginlik ya da gelir bölüşümünde adalet Türkiye toplumunun önceden sahip olup da AK Parti döneminde kaybettiği bir durum değil. Kemalistler de halkın karnu doyuramamışlardı. O yüzden AK Parti politikalarının yarattığı yoksullaşma ona bir eleştiri yahut siyasi öfke olarak dönüyor. Bu ülkenin kamıksanmış bir durumu olarak kabul görüyor. Kalkınma ve sermaye birikimi Türkiye'de geleneksel cemaatler tarafından önemsenir ve hatta kutsanan bir durumdur. O nedenle de kapitalizm eleştirileri bu çevrelere uyan bir basitlikle sokulak ya da komünistlik olarak yafalanıyor.

Gezi olaylarıyla başlayan süreçte AK Parti kendisinin küresel sermaye tarafından iktidar-

dan indirilmek istendiği gibi bir endişeye kapıldı, köşe yazarları da bunu paranoyaya dönüştürme konusunda oldukça başarılı oldu. Bu yüzden faiz lobisinin Türkiye'de kendisine karşı darbeler tezgâhladığını söyleyip duruyor. İslamcılar AK Parti'yi küresel sermayenin partisi olmakla eleştirirken birden AK Parti, İslamcılardan daha fazla sermaye düşmanı bir parti olup çıktı. Gazetelerdeki AK Parti'li yazarlar sanki Türkiye'yi küresel finans kapitaline eklemeyen, özelleştirme adı altında ülkenin önemli kaynaklarını küresel sermayeye ve faiz lobisine satan mevcut hükümet değilmiş gibi sınırlara riayet etmeyen televizyonlarda, köşe yazılan ve siyasi haberlerin dışında türlü müptezelliklere göz yumulan yeni ve eski gazetelerde kapitalizmi eleştiriyorlar. Bunu yaparken de içine düşükleri tuhaf ve çelişkili durumun farkına dahi varmıyorlar. Aslında bunlar merkez sağın geleneksel kodlarına geri dönerek siyaseten tükenen ve topluma söyleyecek bir söz kalmayan AK Parti'nin, toplumsal alanı siyasallaştırarak yarattığı "bir düşmanı" üzerinden iktidarın koruma çabasından başka bir şey değil. Ancak AK Parti tabanının da bu oyuna fazlasıyla teşne olduğu ve AK Parti'ye dönük muhalefet konusunu içselleştirip kendince düşmanına karşı bir muhalefete dönüştürüyor. Bunlar daha evvel İslamcıların AK Parti'ye yönelik olarak dile getirdikleri kapitalizm, neoliberalizm, ilkesizlik vs. çeşitli konulardaki eleştirilerini de zayıflatıyor. Kınatımcı siyaseten tükenen hükümetin bir hamlesi de çok da anlamlı olmayan birtakım taktiksel kutuplaşmalara bel bağlamak şeklinde tezahür ediyor. Adeta kazeti geri sarar gibi Türkiye'yi iktidarının ilk yıllarındaki koşullara geri taşımak ve bu yolla dindarları kendisine mecbur bırakmak istiyor. Kemalistlerin, "Cumhuriyetin kazanımları elden gidiyor!" yaygarasıyla Müslümanları düşmanlaştırması gibi iktidar partisi de Müslümanların elde ettiği hak ve kazanımlar bir anda elimizden gider korkusunu alttan alta yayıyor. Ülkenin belli konularda ciddi kutuplaşmalara girmesi AK Parti'nin meydana getirdiği ve fayda umarak sürdürdüğü çelişkilerin Müslümanlar tarafından fark edilmediği, yeni ayrışmalara kulak tıkayan, ekonomik sorunların farklı sosyal katmanlarda meydana getirdiği tahribatın görmezden gelindiği bir taraftarlık yaratıyor. Dolayısıyla AK Parti'ye dönük bu muhalefetin teorik olarak iyice güçlenmesi gerekli... Bu teorik zemin ancak de yeni bir pratik içinde oluşturulabilir.